

RESTAURACIJA - RIJEČKO OPLAKIVANJE KRISTA SA SV. MARIJOM MAGDALENOM, S POČETKA 16. STOLJEĆA

Drvena skulptura povijesne i umjetničke vrijednosti

Odlučeno je da se prezentira kvalitetno izrađena kronološki druga pronađena povijesna faza polikromije, koja je najvjerojatnije nastala u doba kasnog baroka, otkriva viša konzervatorica-restauratorica Nevena Krstulović

Mirjana GRCE
 Snimio Mateo LEVAK

Vše od tri godine u Restauratorskom odjelu Rijeka Hrvatskog restauratorskog zavoda restaurira se izuzetno vrijedna, pet stotina godina stara riječka drvena skulptura Oplakivanje Krista sa sv. Marijom Magdalenom. Riječ je o umjetničkom djelu za koje se nije znalo da postoji sve do 2018. godine kada su ga dvojica svećenika otkrila u spremištu crkve sv. Ivana Krstitelja na Skurinjama. Koncem kolovoza te godine javnosti su skulpturu predstavili povjesničar umjetnosti izv. prof. dr. sc. Damir Tulić s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Rijeci, koji je o njoj dao stručno mišljenje te mons. Sanjin Francetić, župnik najstarije riječke župe Uznesenja Marijina u Starom gradu, kojoj će nakon konzerviranja i restauriranja skulptura biti vraćena.

Prof. Tulić tada je objasnio da je riječ o prikazu oplakivanja Krista, motivu omiljenom u umjetnosti kasnog srednjeg vijeka, o visokom reljefu, koji se može povezati uz radionicu ili krug furlanskog kipara Giovannijskog Martinija (oko 1470. – 1535.) i okvirno datirati u prvu četvrtinu 16. stoljeća. Istovremeno je poručio da stanje skulpture zahtijeva da se na njoj obave konzervatorsko-restauratorski radovi, i da će se tek nakon toga o njoj moći pouzdanije govoriti. Skulpturu su poslije zajedno publicirali prof. Tulić i dr. sc. Mario Pintarić.

Skulpturalna kompozicija Oplakivanja Krista sa sv. Marijom Magdalenom

prikazuje Mariju s mrtvim Isusom u krilu te Mariju Magdalenu s desne strane koja pridržava Kristovu ruku. Bogorodici je u krilu dijagonalno položen Krist te ga ona lijevom rukom pridržava oko bokova, a desnom rukom primiče i naslanja Isusovu glavu uz svoje lice. Skulptura nije rezbarena sa stražnje strane. Riječ je o ikonološkoj temi Pietà koja je češće samo prikaz Marije i Isusa. Ta vrijedna skulptura, kako je najavljivano, istaknuto mjesto trebala bi dobiti u budućoj sakralnoj zbirci župne crkve Uznesenja Marijina u Rijeci.

U Restauratorskom odjelu u Rijeci Hrvatskog restauratorskog zavoda Oplakivanje Krista u stručnim je i iskusnim rukama više konzervatorice-restauratorice Nevene Krstulović. Razgovarali smo s njom o postupcima i koracima u procesu konzerviranja i restauriranja te o novim saznanjima o toj skulpturi.

– Skulpturu je sa stručnog povijesno-umjetničkog stajališta i likovnog oblikovanja obradio prof. Tulić. Na zahtjev Konzervatorskog odjela u Rijeci Ministarstva kulture i medija RH preuzeo ju je Hrvatski restauratorski zavod. Radovi su započeli 2019. godine, kada je obavljena dezinfekcija, i traju do danas. Završetak konzervatorsko-restauratorskih radova planiran je krajem ove godine, nakon čega će se skulpturu vratiti vlasniku u župnu crkvu Uznesenja Marijina.

Četiri sloja polikromije

Najprije su na skulpturi provedena konzervatorsko-restauratorska istraživanja. To je važno kako bi se spoznalo kako je izrađena, u kakvom je stanju očuvanosti i što se s njezinom

Oplakivanje Krista u stručnim je i iskusnim rukama više konzervatorice-restauratorice Nevene Krstulović

materijom dogadalo tijekom godina. Skulptura je bila izrazito oštećena, najviše zbog djelovanja drvotočaca čiji su crvotočni kanali proželi i oslabili cijelu strukturu drveta. U prvoj fazi radova skulptura je snimana rendgenski, u infracrvenom spektru i pod ultraljubičastim osvjetljenjem kako bi se identificirali njezini slojevi. Zatim su izvedena istraživanja sondiranjem slikanih slojeva te su uzeti uzorci boje i drvenog nosioca za laboratorijske analize. Otkrivena su ukupno četiri povijesna sloja polikromije, od kojih je najstariji sačuvan samo u tragovima, a ostala tri se odnose na

Riječke kasnogotičke skulpture

Pored skulpture Oplakivanja Krista sa sv. Marijom Magdalenom, Rijeka baštini dvije kvalitetne drvene kasnogotičke skulpture, datirane u 15. stoljeće. Jedna je veliki kip Gospe Slunjske, koji se od 16. stoljeća čuvao u crkvi Gospe Trsatske, i koji se već desetljećima nalazi u Kapeli zavjetnih darova Trsatskog svetišta. Druga je skulptura Pietà pripisana bavarskom kiparu djelatnom u Furlaniji Leonardu Thanneru (druga četvrtina 15. st. - 1501.), izložena u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja te koja potječe iz drevne riječke crkve Uznesenja Marijina.

naknadne potpune repolikromije. Stoga je odlučeno da se prezentira kvalitetno izrađena kronološki druga pronađena povijesna faza polikromije, koja je najvjerojatnije nastala u doba kasnog baroka. Najzahtjevnija faza radova koja je trajala oko pet mjeseci odnosila se na uklanjanje slojeva preslika različitim organskim otapalima, njihovim mješavinama i otapajućim gelovima te mehanički. Zbog velikog opsega oštećenja drva, rekonstrukcije nabora draperija neće se izvesti jer za to nema dovoljno poznatih elemenata, opisala je restauratorica Nevena Krstulović.

Čavlići i zavjetni darovi

Što slijedi u restauratorskim postupcima, u tome zahtjevnom, može se reći, filigranskom poslu?

– Trenutno nadomještam manje nedostajuće dijelove koji se mogu rekonstruirati u sloju drva. Nakon toga slijedi rekonstrukcija kredne podloge, pozlate i slikanog sloja, dijelova koje se može rekonstruirati, a završno će se

skulptura zaštititi lakom. Dakle, u konačnoj prezentaciji će se na muzejski način prezentacije samo nadomjestiti manji nedostajući dijelovi cjeline, da bi do izražaja došlo likovno i kiparsko oblikovanje umjetnine. S obzirom na to da skulptura ne može samostalno stajati, izradit će se posebno postolje za nju da bi mogla biti izložena.

Zanimalo nas je i je li još ponešto otkriveno tijekom istraživanja i restauriranja.

– Na skulpturi je zatečeno 128 čavlića kojima su se pričvršćivali zavjetni darovi. To ukazuje da je ona vjerojatno bila središnja figura nekog oltara, odnosno kulturni kip u sakralnoj funkciji. Nepoznato je u kojoj je crkvi skulptura u vremenu nastanka bila izložena i kada je iz nje uklonjena jer ne postoje nikakvi arhivski zapisi i dokazi temeljem kojih bismo to sa sigurnošću mogli utvrditi.

Izvorni slikani sloj neće se prezentirati. To nije ni potrebno jer je prezentirani sloj, drugi pronađeni povijesni sloj repolikromije, izrazito kvalitetan. U restauratorskoj struci nije ni praksa da se umjetnini nužno i uvijek mora vraćati izvorni izgled, ako su kasniji povijesni slojevi dovoljno kvalitetni da se sačuvaju. Može se reći da je prezentirani sloj radio slikar jer je krednu podlogu tonirao blago narančasto, kako bi već u podlozi imitirao inkarnat. Zatim, da bi dočarao mrtvog Krista, njegov inkarnat je oslikao sivkasto-zelenkastom bojom hladnog tonaliteta. Isusovo lice je prikazano tako da se u ekspresiji obrva i očiju vidi patnja. Inkarnati Isusove majke i Marije Magdalene oslikani su toplim tonovima ružičaste, jer se radi o živim osobama koje Krista oplakuju. Osim toga, kvalitetu toga slikanog sloja pokazuje i pozlata plašta Bogorodice čija draperija je potpuno pozlačena sa zlatnim listićima, kasnije poliranim, kako bi se postigao sjaj, kaže restauratorica Krstulović.

Prije i tijekom restauracije - skulptura Oplakivanje Krista sa sv. Marijom Magdalenom